HERONTDEKKING VAN *ACHROOMYCES DISCIFORMIS* (SCHIJFTRILKORSTJE)

Ida Bruggeman-Nannenga

Griffensteijnseplein 23, 3703 BE Zeist

Bruggeman-Nannenga, I., 2011. Rediscovery of *Achroomyces disciformis*. Coolia 54(3): 157–160.

The occurrence of *Achroomyces disciformis* in The Netherlands is confirmed, the species is described and its ecology is discussed.

Achroomyces disciformis staat onder nummer 250.01.0 op de NMV standaardlijst met als kanttekening "Nederlandse opgaven twijfelachtig".

In maart 2008 vond ik, na een storm, op afgebroken lindetakken massa's kleine, vuilroze kussentjes die uit spleetjes in de schors puilden. Op dat moment was mijn mycologische ervaring onvoldoende om de soort van een naam te kunnen voorzien. In de jaren

Figuur 1. *Tijdens storm afgebroken lindetakken met* Achroomyces disciformis.

Ida Achroomyces Coolia 54-3, pp.indd 157 31-5-2011 9:27:33

Figuur 2. *Tak met* Achroomyces disciformis.

Beschrijving van het Nederlandse materiaal

- Vruchtlichamen in verspreide kolonies in de schors van lindetakken in levende bomen, bij nat weer uitpuilend door spleten in de schors, bij droog weer (vrijwel) onzichtbaar, 1-2 per spleet, 3,5 – 4 × 3 mm, gesteeld kussenvormig, stevig en taai, in vochtige toestand bleek vuilroze, droog donkerbruin tot zwart.
- Hyfen zo lang als vruchtlichaam, dicht opeen, parallel, weinig vertakt, takken een scherpe hoek makend met de hoofdhyfe, 4,8 – 9,6 µm diam., dikwandig (wanddikte tot 2 µm; volgens Jülich: dun tot dikwandig), met wijde lumina, soms met granulaire inhoud, septen zonder gespen, hyfenuiteinden in hymenium taps toelopend;
- geen cystiden gezien;
- basidiën in hele vruchtlichaam met uitzondering van het onderste deel van de steel, gesteeld, gevuld met granulae die zich vaak uit bepaalde delen terugtrekken, 160 × 13 µm, met tot 4 sterigmata, 3 septen, daarnaast soms nog secundaire septen;
- sporen lang, cilindrisch tot allantoid, soms sterk gekromd, 21 – 33,5 (volgens Jülich iets langer 25 – 37 (– 48)) × 7 – 8 µm, secundaire sporevorming frequent.

Schoutteten & Van de Put (2008) vermelden dat de hyfen en basidiën in het Belgische materiaal gemakkelijk breken. Dit gaat niet op voor het Nederlandse materiaal.

Met zijn schorsbrekende kussentjes van dicht opeen gepakte, verticale hyfen en vooral vanwege zijn dikke hyfenwanden is *Achroomyces disciformis* een buitenbeentje in *Achroomyces*.

Ida Achroomyces Coolia 54-3, pp.indd 158 31-5-2011 9:27:35

daarop zag ik hem geregeld op vers afgewaaide lindetakken, maar liet deze liggen. Oktober dit jaar deed ik opnieuw een poging hem op naam te brengen. De dingen die ik in 2008 voor gloeocystiden had aangezien bleken langgerekte basidiën met dwarssepten te zijn. Met dat gegeven had ik na al die jaren binnen 5 minuten de naam: *Achroomyces disciformis*. De determinatie is bevestigd door Hermien Wassink en Bernhard de Vries. Een gerichte zoektocht leverde vervolgens vondsten op uit Bunnik, Zeist, de Bilt en de Uithof (Utrecht). De soort komt dus echt in Nederland voor. Waarschijnlijk is hij niet eens zeldzaam. Vermoedelijk wordt hij meestal over het hoofd gezien net als sommige andere soorten die in bomen groeien en vooral na storm op afgewaaide takken te verzamelen zijn. Zo is bijvoorbeeld *Peniophora laeta* (haagbeukschorszwam) volgens de verspreidingsatlas zzz. Toch zijn er maar weinig oude haagbeuken (althans niet in de buurt van Zeist) waarop deze soort niet leeft.

De positie van *Achroomyces* in het systeem

Vroeger (bijv. Jülich, 1984) werd *Achroomyces* tot de Heterobasiomyceten (trilzwamachtigen) gerekend. Zijn dwarsgesepteerde basidiën doen dan ook sterk aan die van trilzwammen als

Figuur 3. *Hymenium met taps toelopend hyfe-uiteinde. Net iets boven het midden rechts takt zich een jong basidium af. Let ook op de het wijde lumen en de dikke wanden van de hyfe.*

Ida Achroomyces Coolia 54-3, pp.indd 159 31-5-2011 9:27:39

Figuur 4. *Basidium met één duidelijk herkenbaar sterigme (gevuld met granulae) en een lege, omgeklapte bovenin.*

bijvoorbeeld het Judasoor denken. Inmiddels is op grond van onder andere DNA-onderzoek een nieuwe indeling voorgesteld waarin de naam Heterobasidiomyceten niet meer voorkomt. Deze nieuwe classificatie wordt in Nordic 3 gebruikt. Beide indelingen verschillen sterk van elkaar. *Achroomyces* wordt nu geplaatst in subphylum 'Pucciniomycotina', waartoe ook de roesten behoren, terwijl het judasoor tot hetzelfde subphylum als de plaatjeszwammen (Agaricomycotina) wordt gerekend. Er is dus bepaald geen sprake meer van een nauwe verwantschap tussen *Achroomyces* en de echte trilzwammen, maar wel van *Achroomyces* met de roesten! Voor wie onbekend is met de orde van grootte van een subphylum: de gewervelde dieren vormen een subphylum.

Iets over substraat en leefwijze

Achroomyces disciformis leeft in de bast van levende takken van lindebomen. Als je de bast lostrekt komen de vruchtlichamen volledig mee. In boomkruinen heerst een klimaat met sterke en snelle veranderingen in vochtigheid en temperatuur. Er leven dan ook maar betrekkelijk weinig, maar vaak wel bijzondere soorten. Soorten die ik geregeld op dezelfde takken vind, zijn *Peniophora rufomarginata* (lindenschorszwam) en de klontjestrilzwam. Soorten die hoog in bomen leven moeten goed aangepast zijn aan schommelingen in vocht. *Achroomyces disciformis* verliest bij uitdroging vocht waarbij de schors zich over hem sluit en beschermt. Bij nat weer neemt hij weer vocht op, zet uit en duwt daarbij de schorsspleet open. Het ligt voor de hand aan te nemen dat de sporen rijpen en vrij komen bij vochtig weer.

Mijns inziens is het aannemelijk dat de soort zelf schorsbrekend is, en is er geen reden om aan te nemen dat hij in door Pyrenomyceten gevormde holtes groeit zoals Schoutteten & Van de Put (2008) veronderstellen.

Literatuur

Jülich, W., 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Aphyllophorales, Heterobasidiomycetes, Gasteromycetes. *In*: Gams, H, Kleine Kryptogamenflora. Bd IIb/1, Basidiomyceten 1. Teil. Stuttgart, N.Y, Fischer Verlag.

Nordic Macromyctes 3, 1997. Nordsvamp, Copenhagen

Schoutteten, J, & K. Van de Put, 2008. Enkele interessante Heterobasidiomyceten uit België. Sterbeeckia 28: 42–44.

De foto's zijn van de hand van de auteur.

Ida Achroomyces Coolia 54-3, pp.indd 160 31-5-2011 9:27:41